

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

na diplomovou práci Bc. Petra Tomana, *Popularizace vědeckého poznání na příkladě Hrdličkova muzea člověka v letech 1929–1939*

(Katedra obecné antropologie FHS UK Praha)

Předložená práce se věnuje důležité kapitole z dějin české (československé) antropologie 20. století, tzn. genezi a fungování Hrdličkova muzea člověka (dále jen HMC), se zvláštním zřetelem na popularizaci této vědecké disciplíny. Jejím cílem je „(...) zpracovat počátky Hrdličkova muzea jinak, než jen z hlediska historického popisu vzniku, ale vzít v potaz kulturní, společenský a politický kontext, v němž Muzeum vznikalo a působilo“ (s. 5). Analyzovány tak mají být „(...) většiny 'nevědecké' fenomény“, které „zasabovaly do podoby expozice, která měla být vědeckým, objektivním a autoritativním sdělením pro veřejnost“ (ibid.). Práce je členěna celkem do šesti hlavních kapitol včetně úvodu a závěru, z nichž kapitoly 2. až 5. obsahují dílčí shrnutí; následuje přehled použitých archivních zdrojů a seznam literatury. Práce je de facto součástí snah o revitalizaci činnosti HMC a v mnoha ohledech se snaží navázat na trend, který představuje tzv. nová muzeologie.

Ačkoli dějinám konstitutivního období české fyzické antropologie již byla věnována celá řada prací a odborných příspěvků, lze konstatovat, že stále existují okruhy problémů, které dosud nebyly, a to i vzhledem k nedostatečné pramenné základně, uspokojivě tematizovány. Předložená diplomová práce se zabývá jedním z nich, neboť popularizace moderní vědy v českém prostředí zůstává stále poněkud v pozadí odborného zájmu dějin vědy. Samozřejmě byly v případě různých oborů různé výchozí podmínky, které souvisely s celou řadou faktorů od ryze odborných, přes personální, až po např. politické, které navíc hrály v turbulentním 20. století mnohdy rozhodující úlohu. V tomto ohledu je tedy nanejvýše vhodné, že práce přibližuje nejen vlastní východiska obou klíčových figur, tzn. prof. Aleše Hrdličky a Jindřicha Matiegky, nýbrž i rekonstruuje jejich pojetí oboru (fyzické) antropologie, respektive dlouhodobý cíl ve smyslu etablování jakési slovanské větve moderní antropologie. Rovněž geneze koncepce Muzea stejně jako peripetie provázející jeho vznik jsou solidně doloženy. Naopak je škoda, že nejsou zmíněny paralelní dobové projekty (uskutečněné či neuskutečněné) z oblasti přírodních věd či dějin vědy, jako např. brněnský Anthropos, Muzeum hygieny či původní památník Hugo Iltise věnovaný G. Mendelovi, které by jasně ilustrovaly výjimečné postavení HMC. Stejně tak deficitní je i skutečnost, že nejsou zmíněny některé ve své době bezesporu inspirativní expozice (Naturhistorisches Museum Wien, Deutsches Hygiene-Museum Dresden).

Pokud jde o metodologický rámec, zdá se, že hledisko „pouhého historického popisu“ zůstává nakonec přeci jen hlavním, neboť možnosti analýzy dobové prezentace (a sebe prezentace) a působení na danou cílovou skupinu je pro nedostatek pramenů a v neposlední řadě také krátké existenci expozice na sklonku tzv. první republiky přeci jen značně omezené. Vyzvednout tak je zapotřebí především rekonstrukci a rozbor dobové expozice opírající se o archivní prameny z proveniencí HMC. Zajímavé by jistě bylo rozšířit tuto analýzu o původ, respektive řemeslné provedení exponátů atd. Práce bohužel neobsahuje obrazové přílohy, které by mohly mnohé názorně přiblížit a které jsou v mnoha případech rovněž k dispozici.

V případě použitých archivních pramenů je třeba vyzdvihnout především snahu kandidáta identifikovat a projít dosti obsáhlé pozůstalostní soubory, jež jsou uloženy v několika českých archivech. Je samozřejmě velká škoda, že nemohl být vyhodnocen rovněž materiál z Hrdličkovy pozůstalosti nacházející se v originálech v USA. Lze nicméně doufat, že v případné publikované verzi budou tyto materiály doplněny, respektive dodatečně zpracovány. Rovněž institucionální archivní prameny vzniklé v provenienci UK jsou součástí analýzy, což je pozitivní. Na druhé straně ovšem zůstalo stranou pozornosti několik archivních fondů, které jsou či mohou být pro dané téma relevantní. V první řadě jde o fond někdejšího Ministerstva školství a národní osvěty a tzv. výstřížkový archiv Ministerstva zahraničních věcí, jež jsou uloženy v Národním archivu v Praze. Dále by bylo rovněž užitečné projít tzv. Fotoarchiv ČTK, zda se v něm nevyskytuje fotodokumentace např. ke slavnostnímu otevření či provozu HMC apod.

Po stylistické a gramatické stránce je třeba upozornit nejen na některé zvláštní formulace, jako např. diplomní místo diplomová práce (s. 6), nýbrž bohužel i na zřejmé gramatické chyby, jako např. muzea... mohly (ibid.) či chybějící velká písmena na začátcích vět. Rušivě působí rovněž používání stylisticky nevhodných obrátů, jako např. „vyvést na světlo“ (s. 15) apod. Sjednoceno by mělo být také používání označení vlastního muzea (Muzeum člověka, Hrdličkovo muzeum člověka, Hrdličkovo muzeum atd.). Pokud jde o poznámkový aparát, je otázkou, zda je nutné u každé knihy uvádět rovněž celé ISBN.

I přes tyto výhrady lze doporučit předloženou diplomovou práci k obhajobě.

V Praze, 16. června 2014

M. Šimůnek PhD.,
ÚSD AV ČR/KDV

